

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่ง สำหรับการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและการแก้ไขปัญหาของประเทศในด้านต่าง ๆ เพราะการศึกษามีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศให้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ไขปัญหา ตลอดจนรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้จำเป็นต้องมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความคิด และความสามารถจำนวนมาก การศึกษาเป็นกระบวนการในการเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพของพลเมืองให้มีปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ (บุญศรี พานะจิตต์ และศรีนวล ลักกิตโร. 2545 : 5)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 กำหนดว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณภาพ กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา นอกจากนี้ในมาตรา 18 ยังกำหนดให้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ ดังนั้นวัดในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสถาบันส่วนหนึ่งของสังคมไทย จึงมีหน้าที่และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามมาตรา 8 (2) และมาตรา 58 (2) อีกด้วย (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2546 : 110)

กฎหมายตราสามคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ แสดงหน้าที่ของสถาบันสงฆ์ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้เข้าถึงข้างต้นไว้ 4 ประการ ได้แก่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสาธารณสงเคราะห์ ทั้งเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าในปัจจุบันมีวัดจำนวนมากที่ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ และการเผยแผ่ ศาสนธรรม (สุภาพร มากแจ้ง. 2545 : 1)

ครูซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษานั้น มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมาก ดังนั้นคุณลักษณะและสมรรถภาพ

ของครูจึงมีส่วนสัมพันธ์กับคุณภาพของนักเรียนที่ผลิตออกไป และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแก่นักเรียนนั้น ก็เพื่อให้เป็นผู้มีคุณภาพที่ดีตามข้อกำหนดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การที่จะทำให้นักเรียนมีคุณภาพได้นั้น ในเบื้องต้นนั้นครูต้องมีคุณภาพเสียก่อน จึงจะสามารถทำการสอนให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่พึงประสงค์ได้ โดยเหตุผลดังกล่าว การปรับปรุงคุณภาพของครูจึงมีความจำเป็นอย่างมาก ซึ่งการที่จะปรับปรุงครูให้มีคุณภาพได้นั้น สิ่งที่สำคัญก็คือ ต้องมีการควบคุมและส่งเสริมด้านวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ครูที่ดีตามอุดมคติหรือลักษณะครูที่ดีที่สังคมต้องการซึ่งในปัจจุบันนี้

บทบาทและฐานะครู มักถูกวิจารณ์ ในด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพในการสอนและจริยธรรม เพราะสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้ภาพพจน์ในการเป็นปูชนียบุคคลลดน้อยลง การที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ได้นั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาก็คือครู ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ทั้งนี้เพราะสังคมและประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้ามั่นคง และเป็นไปในรูปใดย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพและวิธีการการที่บุคคลในสังคมได้รับจากการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า “ โลกเรานี้ประกอบด้วยมนุษย์แต่ละคน แล้วแต่ว่าครูจะสร้างเขามาอย่างไรตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็ก ถ้าคนใน โลกดี โลกเป็น โลกที่ดี คนในโลกไม่ดีคนในโลกจะดีหรือไม่ดีก็แล้วแต่ครูจะปั้นเขาขึ้นมาอย่างไรเป็นส่วนใหญ่ ” (ยนต์ ชุ่มจิต. : 22 อ้างมาจาก พุทธทาสภิกขุ. 2529 : 920)

การพัฒนาองค์กรจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ย่อมประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) จึงได้วางจุดเน้นในเรื่องการพัฒนาคน หรือยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยมีความเชื่อว่าหากคนได้รับการพัฒนาที่ดีที่สุดแล้ว จะเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จในการพัฒนาทุกด้าน (อรุณ จันทวานิช. 2545 : 2)

บุคคลผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ 1.) ฝ่ายอำนวยการ ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการ 2.) ฝ่ายปฏิบัติการ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งบุคลากรประเภท ครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีอัตราจำนวนที่มากกว่าบุคลากรประเภทอื่น ผู้บริหารสถานศึกษา ถือว่า ครูผู้สอน เป็นหัวใจสำคัญของการบริหาร

โรงเรียน (พระครูสุวิราภรณ์, 2545 : 158) เนื่องจากครูต้องทำหน้าที่ควบกันทั้งการจัดการเรียน การสอนและการปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ในโรงเรียนอีกด้วย ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและเป็นตัว ขับเคลื่อนในการพัฒนาโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นคุณภาพของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจึงขึ้นอยู่กับศักยภาพครูเป็นส่วนใหญ่

แผนงาน คือ เครื่องมือที่ผู้บริหารใช้เป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ และภารกิจขององค์การที่กำหนดไว้ เพื่อที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพขึ้นในองค์การ การวางแผนของหน่วยงาน โดยทั่วไปจะจัดเป็นแผนพัฒนา และการ นำแผนพัฒนาไปปฏิบัติก็จะกระทำโดยการตัดทอนและคัดเลือกแผนพัฒนาที่มีความสำคัญ เร่งด่วนและจำเป็น การกำหนดแผนงาน/งาน/โครงการที่จะดำเนินการจัดทำเฉพาะปี เรียกว่า แผนพัฒนาประจำปี และในการนำแผนพัฒนาประจำปีไปปฏิบัติโดยการกำหนดรายละเอียด ขั้นตอนการปฏิบัติงานในแผนงาน/งาน/โครงการตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาประจำปี โดย จำแนกออกเป็นกิจกรรมต่างๆ ระยะเวลาที่ใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานและควบคุมการ ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด และใช้ในการประเมินผล การปฏิบัติงานของ หน่วยงานในแต่ละปี แผนที่จัดทำขึ้นนี้เรียกว่าแผนปฏิบัติการประจำปี

แผนปฏิบัติการ เป็นแผนที่มีข้อจำกัดในรายละเอียดในการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่ง ของแผน ซึ่งเป็นช่วงสั้นๆ โดยปกติจะเป็นช่วง 1 ปี เป็นแผนที่กำหนดรายละเอียดและขั้นตอน การดำเนินงาน และเป็นแผนการใช้เงินที่จัดทำขึ้นหลังจากได้รับจัดสรรงบประมาณ และ งบประมาณการเงินที่คาดว่าจะได้รับ เพื่อให้การใช้จ่ายเงินมีประสิทธิภาพ โดยประหยัด ได้ ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด และช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว ยังผลให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งการวางแผนปฏิบัตินั้นจะ ประกอบด้วยนโยบาย แผนงาน/โครงการต่างๆ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางในการปฏิบัติ ระยะเวลา จำนวนเงิน และผู้รับผิดชอบ

การวางแผนที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยกระบวนการหรือขั้นตอนในการวางแผน ในทัศนะของผู้บริหาร เห็นว่าเป็นเรื่องยาก ผู้บริหารจำนวนมากจึงไม่อยากทำทั้งที่รู้ว่า มี ผลตอบแทนสูง (สุรัฐ ศิลปอนันต์, 2532, 94) และไม่ว่าแผนนั้นจะดีเพียงใดก็ตาม หากไม่มีการ ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ แผนนั้นก็ไร้ความหมาย (สมพงษ์ เกษมสิน, 2526, 99)

จากสภาพการดำเนินการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จากข้อมูลรายงานประจำปีของกลุ่ม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 ทำให้ทราบว่า การดำเนินงานวางแผนปฏิบัติการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

จังหวัดหนองคาย (สำนักงานกลุ่ม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม 8 : 2548) มีปัญหามากทั้งทางด้านบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และขาดงบประมาณ เป็นเหตุให้การบริหารงานโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอน ไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ประกอบกับสภาพปัญหาการวางแผนปฏิบัติการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ยังไม่มีผู้ใดได้ทำการศึกษาและสรุปสภาพที่แท้จริง ในการดำเนินการจัดทำแผนงานโรงเรียนว่าเป็นอย่างไร และมีการดำเนินการตามกระบวนการวางแผนหรือไม่ ผู้ศึกษาซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย และมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในการจัดทำแผนงานโรงเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการดำเนินการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับสภาพการดำเนินการจัดทำแผนงานและปัญหาการดำเนินการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการ โรงเรียนผู้ที่มีตำแหน่ง สถานภาพ อายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพการดำเนินการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง
2. ระดับปัญหาการดำเนินการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง
3. ระดับสภาพการดำเนินการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการ โรงเรียนผู้ที่มีตำแหน่ง สถานภาพ อายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความแตกต่างกัน

4. ระดับปัญหาการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการ โรงเรียนผู้ที่มีตำแหน่ง สถานภาพ อายุ และ ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย

2. ประชากร การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากประชากร ได้แก่ คณะกรรมการ โรงเรียนที่มีหน้าที่ในการดำเนินการจัดทำแผนงาน ประกอบด้วย ผู้จัดการ โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา และ กรรมการอีก โรงเรียนละ 3 รูป/คนรวมประชากรทั้งหมด จำนวน 70 รูป/คน (สำนักงานกลุ่มโรงเรียน กลุ่มที่ 8 : 2548) ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

3. ตัวแปร ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปร ดังนี้ คือ

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ สถานภาพของบุคลากร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แก่

3.1.1 ตำแหน่งที่รับผิดชอบ ได้แก่

1) ผู้จัดการ หรือ ผู้บริหารสถานศึกษา

2) กรรมการจัดทำแผนงาน

3.1.2 สถานภาพ ได้แก่

1) บรพชิต

2) ฆราวาส

3.1.3 อายุ ได้แก่

1) ไม่เกิน 40 ปี

2) มากกว่า 40 ปี

3.1.4 ประสบการณ์ ได้แก่

1) ไม่เกิน 5 ปี

2) มากกว่า 5 ปี

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพและปัญหาการดำเนินการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ดัดแปลงจากกรอบแนวคิดของ สมัย ใจมูลมั่ง (2541 : 4) แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

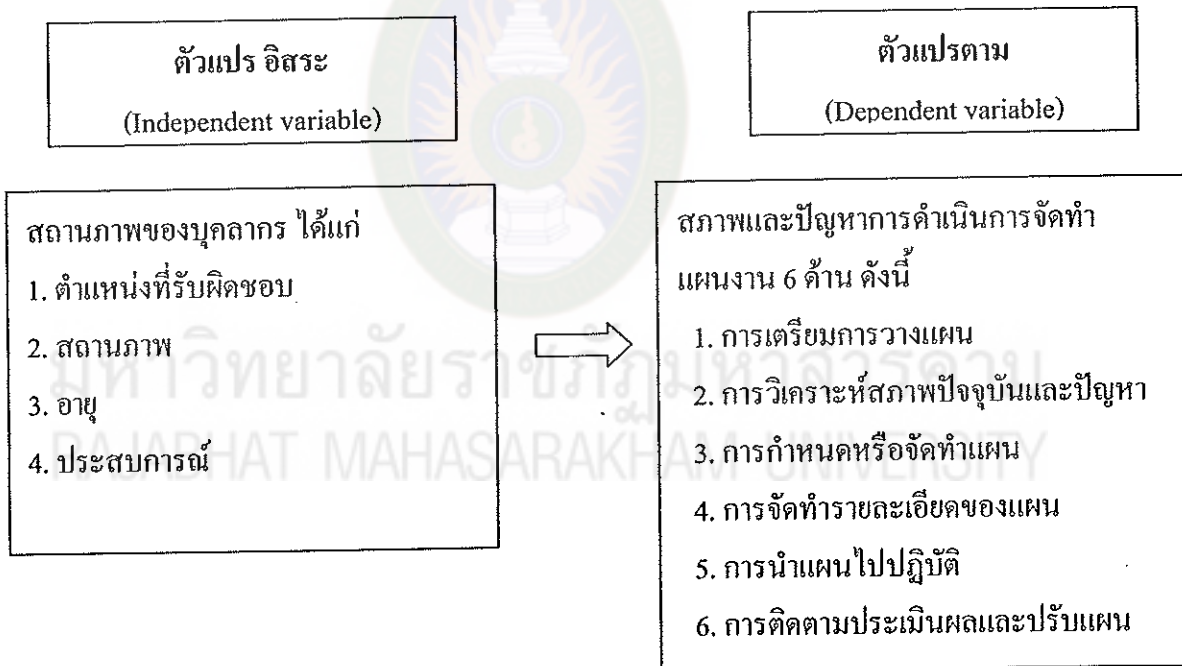
3.2.1 การเตรียมการวางแผน

3.2.2 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา

- 3.2.3 การกำหนดหรือจัดทำแผน
- 3.2.4 การจัดทำรายละเอียดของแผน
- 3.2.5 การนำแผนไปปฏิบัติ
- 3.2.6 การติดตามประเมินผลและปรับแผน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตัดแปลงจากกรอบแนวคิดของ (สมัย ใจบุญมั่ง : 2541: 4) ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย คือ

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจึง ได้ให้คำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้จัดการสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย
2. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ในสังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
3. ครู อาจารย์ หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งครูหรืออาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย
4. ตำแหน่งที่รับผิดชอบ หมายถึง หน้าที่ของบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้บริหาร สถานศึกษา และกรรมการจัดทำแผนงาน
5. สถานภาพ หมายถึง ความเป็นบรรพชิต หรือ นรवास ของบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ บรรพชิต และ นรवास
6. อายุ หมายถึง อายุของบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยมีระดับอายุ 2 กลุ่มคือ อายุไม่เกิน 40 ปีและ อายุมากกว่า 40 ปี
7. ประสบการณ์ หมายถึง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งหรือรับผิดชอบงานของบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยมีทั้งหมด 2 กลุ่ม คือ ประสบการณ์ไม่เกิน 5 ปี และประสบการณ์ มากกว่า 5 ปี
8. การดำเนินการจัดทำแผนงาน หมายถึง การดำเนินการจัดทำแผนงาน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2548
9. การเตรียมการวางแผน หมายถึง การจัดหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่วางแผน จัดโครงสร้างระบบและกลไกต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนในการวางแผนดำเนินการ สร้างเครื่องมือและหาวิธีปฏิบัติในการรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล
10. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา หมายถึง การวิเคราะห์สภาพและปัญหาทั้งภายในและภายนอก

11. การกำหนดหรือจัดทำแผน หมายถึง การระบุ หลักการสำคัญ วัตถุประสงค์ นโยบาย ยุทธวิธี เป้าหมาย ค่าใช้จ่าย และ การศึกษาความเป็นไปได้

12. การจัดทำรายละเอียดของแผน หมายถึง การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ในแผนงานแต่ละด้านให้สัมพันธ์กัน การจำแนกออกไปตามสาขางาน กิจกรรมที่จะดำเนินงาน ค่าใช้จ่าย ระยะเวลา

13. การนำแผนไปปฏิบัติ หมายถึง การลงมือทำงานตามโครงการที่ได้กำหนดไว้ในแผนงาน

14. การติดตามประเมินผลและปรับแผน หมายถึง การติดตาม ควบคุม กำกับดูแล การตรวจสอบ การตรวจดูรายงาน การตรวจเยี่ยม การนิเทศ การดำเนินงานว่ามีการปฏิบัติจริง

15. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร โรงเรียนผู้รับผิดชอบแผนงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับแผนงาน ในการกำหนด นโยบาย และปรับปรุงระบบการจัดทำแผนงาน การดำเนินการ วางแผนงาน โรงเรียนให้ดีขึ้น เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY